

Organic agriculture as a precondition for development of eco-agrotourism on the islands - a case study of Korčula Island

Ekološka poljoprivreda kao pretpostavka razvoja ekoagroturizma na otocima - studija slučaja otoka Korčula

Anđelko VRŠALJKO^{1*}, Alka TURALIJA², Ivo GRGIĆ³ and Magdalena ZRAKIĆ³

¹ University of Zadar, Department of Tourism and Communication Science, Franjo Tuđman 24i, 23 000 Zadar, Croatia, *correspondence: avrsalj@unizd.hr

² Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Agriculture, Kralja Petra Svačića 1d, 31 000 Osijek, Croatia

³ University of Zagreb, Faculty of Agriculture, Department for Agricultural Economics and Rural Development, Svetošimunska 25, 10 000 Zagreb, Croatia

Abstract

The aim is to determine possibility of developing eco-agrotourism on the Korčula Island. Due to growing diversification within agriculture and tourism, the combination of organic agriculture and ecotourism gives a new product- eco-agrotourism, which is increasingly recognized in the world tourism. Eco-agrotourism at the highest level combines the sustainability of both activities. In addition to the mentioned it supports and protects the diversity of ecosystems, the preservation of natural landscapes; promotes biodiversity, preserves rural architecture and cultural content, encourages the promotion and sale of ecological products as well as the synergy of the economy with the environment and the growth and development of local tourism.

Eco-agrotourism is an opportunity for employment of the domicile population especially young people. This is particularly pronounced in less favored areas, such as islands. The results showed that the agrotourism farm owners have the ecological awareness about the importance of nature, authenticity and origin of products through organic agriculture, which is connected with the tradition and culture of the islands, and creates a strong interaction unified in eco-agrotourism. Also, the island of Korčula has basic preconditions for the development of agrotourism, in particular eco-tourism, such as: favorable climatic and geographical conditions, attractive landscapes, specific flora and fauna, tradition of agricultural production, availability of "healthier" and quality food, but also wealth of cultural goods, way of life, various events, dialects, folklore and gastronomy.

Keywords: agrotourism, eco-agrotourism, Korčula Island, organic agriculture

Sažetak

Cilj rada je utvrditi mogućnost razvoja ekoagroturizma na otoku Korčuli. Zbog sve veće diversifikacije unutar poljoprivredne djelatnosti i turizma, kombinacija ekološke poljoprivrede i ekoturizma daje jedan novi proizvod – „ekoagroturizam“ koji je sve više prepoznat u svjetskom turizmu. Ekoagroturizam na najvišem stupnju objedinjuje održivost obiju djelatnosti. Osim navedenog potpomaže i zaštitu raznolikosti ekosustava, očuvanje prirodnog krajobraza, potiče bioraznolikost, zaštitu ruralne arhitekture, čuva kulturne sadržaje, potiče promociju i prodaju ekoloških proizvoda kao i sinergiju gospodarstva s okolišem, te rastom i razvojem lokalnog turizma. Ekoagroturizam je i prilika za zapošljavanje domicilnog stanovništva posebno mladih. Ovo je posebice naglašeno u područjima s otežanim uvjetima gospodarenja kao što su otoci. Rezultati istraživanja pokazali su da vlasnici agroturističkih gospodarstava posjeduju ekološku osviještenost o važnosti očuvanja prirode, autentičnosti i izvornosti proizvoda kroz ekološku poljoprivrednu proizvodnju, što spojeno s tradicijom i kulturom otočja stvara snažnu interakciju objedinjenu u ekoagroturizmu. Također, otok Korčula ima temeljne pretpostavke za razvoj agroturizma, posebice ekoagroturizma kao što su: povoljni klimatski i geografski uvjeti, privlačni krajobrazi, specifična flora i fauna, tradicija poljoprivredne proizvodnje, dostupnost „zdravije“ i kvalitetnije hrane, ali i bogatstvo kulturnih dobara, tradicijski način života, razne manifestacije, dijalekti, folklor te gastronomija.

Ključne riječi: agroturizam, ekoagroturizam, ekološka poljoprivreda, otok Korčula

Detailed abstract

Organic agriculture is one of the agricultural products productions. It combines the best ecological practices, a high level of biodiversity, protection of natural resources, and application of standards related to animal welfare. This production system is high complex agricultural production concept and its essence lies not only in the omission of agrochemicals, but also in the overall management and life philosophy.

Consumption of organic products is increasing recently. Agrotourism is a specific type of rural tourism and could be the way of increasing farmer's income and the possibility of new employment. In recent times this market is increasing because trends in tourism in general are focused more on intangible dimensions of touristic demand – experience. Consumer experience presents totality of supply (nature, food, accommodation, environment, hospitality, activities etc.). These two activities (organic production and agrotourism) have the possibility for development in less favored areas, such as islands. The paper explores organic agriculture as a paradigm for the development of eco-agrotourism on the Korčula Island. The aim is to determine possibility of developing this kind of touristic offer on the Korčula Island. Due to growing diversification within agriculture and tourism, the combination of organic agriculture and ecotourism gives a new product – “eco-agrotourism”, which is increasingly recognized and appreciated in the world. Eco-agrotourism at the highest level combines the sustainability of both activities. In addition to the mentioned it supports and protects the diversity of ecosystems, the preservation of natural landscapes; promotes biodiversity, preserves rural architecture, preserves cultural

content, encourages the promotion and sale of ecological products as well as the synergy of the economy with the environment and the growth and development of local tourism. Eco-agrotourism is also an opportunity for employment of the domicile population, especially young people. Korčula Island is a destination rich in natural and cultural heritage that is insufficiently valorized. This island is primarily famous for tourists that spend their time during summer, but out of that main season, resources such as organic production, unpolluted air, environment without noise, great hospitality and rich food and beverages supply are not utilized. For the paper purpose there was conducted a survey with the owners of agrotouristic farms on the Korčula Island. Seven (7) family farms participated in the survey and they are all in the ecological (organic) production system. The perception of the owners of these farms was studied about the current state of agrotourism and organic production. Most of them offer their organic products to tourists, but this is most commonly only during the main summer tourist season. Based on the results of the research, SWOT analysis was also carried out, highlighting the strengths, weaknesses, opportunities and threats to the development of eco-tourism on the Korčula Island. Some of the main strengths and opportunities for eco-agrotourism development on the Korčula Island are: geographic position (near to the Adriatic Sea, coast); favorable ecological conditions; rich and diverse natural heritage; ecological preservation, beautiful landscapes, protected natural areas; peculiar flora and fauna; availability of organic food; hospitality of the local population; the concentration of diverse tourism potential; traditional agricultural production and products; indigenous gastronomic and wine offer; rich cultural and monumental heritage; archeological treasure, sites; sacral objects, folklore and various manifestations etc. But there are some weaknesses and threats like: un-profiled tourist product; lack of financial resources; the migration of young and educated people to cities; insufficient valorization of natural and cultural heritage; poor cooperation between farms; an inadequate incentive system for development; lack of cooperation between the public and family sectors; insufficiently clear or outdated legal regulations; insufficiently developed identity in the field of agrotourism; poorly developed infrastructure (road, water, communication, energy); insufficient knowledge of agro-tourism in the wider public; seasonality etc. It is obvious that Eco-agrotourism based on organic agriculture can be developed as a long-term sustainable tourism perspective of the Korčula Island. However, in order to achieve this, the cooperation between agrotouristic farms, initiatives by the authorities and tourist communities, education of the local population, as well as better promotion of Korčula as a destination, that is not limited to traditional tourism in the summer months, is needed. All this should be mentioned in the further development of the tourism development plans and strategies; as well as the fact that sustainable, sustainable tourism development and the protection of natural heritage, and the health of the island as an ecosystem, must be the basis for future social, economic and ecological advancement of the Korčula Island.

Uvod

Brojna obiteljska poljoprivredna gospodarstva (OPG) Hrvatske, slijedeći tendencije razvijenih zemalja, u agroturizmu kao dodatnoj djelatnosti pronalaze novo zapošljavanje i dodatni prihod što omogućuje očuvanje i jačanje gospodarskog potencijala gospodarstva (Grgić i sur., 2015). Brojne su socio-ekonomske prednosti

koje donosi agroturizam. On jača lokalno gospodarstvo, stvara nova radna mjesta i nove gospodarske subjekte, tržište lokalnih proizvoda *in-situ*, razvija i promiče edukacijske programe koji potiču inovativnost i kreativnost, ekološki integrira poljoprivrednika i posjetitelja s prirodnim okruženjem te potiče interaktivan odnos s kulturnim atrakcijama (Nickerson i sur., 2001; Franić i Grgić, 2002; McGehee i Kim, 2004; Brščić i sur., 2010; Kerma i sur., 2014; Tuzon i sur., 2014; Vrsaljko i Čukelj, 2015). Agroturizam pomaže u očuvanju ruralnog načina života, očuvanju krajobrazne i biološke raznolikosti, pri tome uključujući kulturne posebnosti i tradiciju (Ventura i Milone, 2000; Barbieri i sur., 2013; Vrsaljko i Čukelj, 2015). Busby i Rendle (2000) agroturizam definiraju kao "održivi" ili "zeleni" turizam ili "seoski turizam", koji uključuje i edukativne ture, degustacije, tradicijske muzeje, festivale sezonskih proizvoda, divljači na gospodarstvu ili u okruženju, te na taj način generira gospodarstvu značajnu vrijednost i prodaju tipičnih lokalnih proizvoda. Jasno, agroturizam nije jedino rješenje za očuvanja ruralnih prostora i domicilne populacije (Gannon, 1994; Sharpley, 2002), no on u određenoj mjeri potpomaže svojom diversifikacijom (Nickerson i sur., 2001; Ollenburg i Buckley, 2007; Grgić i sur., 2011; Barbieri i sur., 2013; Vrsaljko i Viljac, 2015; Vrsaljko i Čukelj, 2015). Agroturizam pridonosi da priroda, krajobraz i autentična kultura budu valorizirani te da ostanu očuvani (Sznajder, 2009; Vrsaljko i Čukelj, 2015).

Unutar agroturizma javlja se novi koncept- ekoagroturizam na gospodarstvima koja se bave ekološkom ili organskom poljoprivredom, kao nova paradigma visoko održivog turizma u ruralnom prostoru (Horlings i Marsden, 2014). Tuzon i sur. (2014) ekoagroturizam definiraju kao kombinaciju ekoturizma i agroturizma s ciljem održivosti kulturnih i prirodnih atrakcija promoviranih kroz poljoprivredu. Na održivost utjecaj imaju svi oblici aktivnosti turista koji poštuju i čuvaju prirodni, kulturni i društveni integritet područja u koje dolaze, te dugoročno doprinose pozitivnim i korektnim pristupom u razvoju gospodarstva, na dobrobit ljudi koji žive i rade u tim područjima (World Tourism Organization [WTO], 1998).

O samom pojmu ekoturizma postoje brojni literaturni podaci (Diamantis i Ladkin, 1999; Weaver i Lawton, 2007; Wearing i Neil, 2009), no potrebno je povezati značenje, odnosno kontekst u kojem se koristi, jer to ovisi o stupnju razvoja svakog odredišta, tipu ponude i ciljanog tržišta (Franch i sur., 2008). Ekoturizam se može shvatiti kao poseban oblik prirodnog turizma (Wurzinger i Johansson, 2006) koji je temeljen na prirodnim resursima. Drugi srodan pojam je „odgovorni turizam“ temeljen na etičkim vrijednostima gdje je naglasak na ekonomskim, okolišnim i društvenim aktivnostima (Goodwin i Francis, 2003). Ekoagroturizam kao novi pojavni oblik ruralnog turizma se natječe za prepoznatljivost u svojoj tržišnoj niši za prostor u području tzv. "netradicionalnog turizma" u tolikoj mjeri da je sastavni izvor prihoda gospodarstva, ali i alat konkurentnosti i razvoja gospodarstava u ruralnim područjima, odnosno višefunkcionalne i visokodiversificirane uloge ekološke poljoprivrede (Slabe i sur., 2011; Cigale i sur., 2013).

Ekološka poljoprivreda se smatra kulturnom evolucijom s ciljem zaštite okolišne kulture (Ritson i Oughton, 2006; Gives i sur., 2008) i predstavlja povratak na tradicijsku poljoprivrednu proizvodnju prije agrarne revolucije. Sve se više traže i prihvaćaju ekološki proizvodi zbog potražnje za „zdravijom“ hranom, odnosno hranom s ograničenim tretiranjem kemijskim tvarima (integrirana poljoprivredna

produkcija), a kao jedan od kritičnih čimbenika je i cijena (Walley i sur., 2009) te promjene u prehrambenim trendovima (ponašanje potrošača).

Važno je naglasiti da je razvoj ekoagroturizma utemeljen na ekološkoj i/ili intergiranoj poljoprivredi uvažavajući pri tom postulate ekoturizma kako bi se ostvarila prihvatljiva mogućnost rekreacije bez uništavanja prirodnog okoliša (Kuo i Chiu 2006; Choo i Jamal 2009; Privitera, 2010; Wilk i Keck-Wilk., 2013; Wilk, 2014; Vrsaljko i Čukelj, 2015). Ekoagroturizam nastoji izbalansirati odnos utjecaja agroturizma na okoliš s jedne strane, odnosno utjecaj na zdravlje ljudi, biljaka i životinja s druge strane (Mastronardi i sur., 2015). Kao sredstvo za rješavanje tih pitanja, Kuo i Chiu (2006) predložili su alternativnu politiku koja se temelji na ekološkoj poljoprivredi u kombinaciji s ekoturizmom, a koja pruža prihvatljivu rekreacijsku priliku bez uništavanja prirodnog ruralnog okoliša. Ekoagroturizam obuhvaća najviše integrirani oblik ekološke poljoprivrede i turističke djelatnosti temeljene na tradicijskom načinu poljoprivredne proizvodnje. To je naprosto pokušaj vraćanja seoske idile prije agrarne revolucije, gdje nije bilo uporabe mineralnih gnojiva i kemijskih pripravaka. Na kraju, valja naglasiti da se u ekoagroturizmu moraju poštivati temeljni postulati ekoturizma i ekološke poljoprivrede, koji se međusobno prožimaju i nadopunjavaju u svim svojim varijacijama. Ukoliko nisu integrirani u jednu cjelinu po svim linijama, već se samo jedna grana od njih naslanja na drugu, tada ne možemo govoriti o ekoagroturizmu. Edukativno-ekološka funkcija ekoagroturizma u ekološkom sustavu poljoprivrede potiče ekološku osviještenost među mladima o važnosti okoliša, što je temeljno u zaštiti krajobraza, tajni prirode i djela utkanih generacija u kulturu i bitak čovjeka.

Osnovna obilježja većine otoka Republike Hrvatske su dominantnost tradicionalnog maritimnog turizma u ekonomskoj strukturi te potencijalna ugroženost krajobraza, oskudnost poljoprivrednih proizvodnih resursa i mala proizvodnja, neiskorištene mogućnosti za dodatne djelatnosti kao što je ekoagroturizam.

Cilj rada je utvrditi i opisati mogućnosti i ograničenja razvoja ekoagroturizma na području otoka Korčule iz percepcije proizvođača ekoloških poljoprivrednih proizvoda i pružatelja agroturističkih usluga.

Materijali i metode

Istraživanje je provedeno na primjeru otoka Korčule kao studije slučaja. Studija slučaja je empirijski postupak koji istražuje suvremene fenomene unutar konteksta stvarnog života, kada granice između fenomena i konteksta nisu jasno vidljive. To je kvalitativna metoda koja koristi raznovrsne izvore podataka i vrlo je korisna za istraživanje na mikro razinama. Za potrebe rada proveden je i intervju s vlasnicima agroturističkih gospodarstava na otoku Korčuli. U intervjuu je sudjelovalo sedam (7) OPG-a koji su u sustavu ekološke proizvodnje. Ispitivanje sudionika je provedeno osobno („licem u lice“). Intervju je bio polustrukturiran i sastojao se od tri skupine pitanja: sociodemografska obilježja ispitanika, poznavanje agroturizma te projekcija razvoja vlastitog agroturističkog gospodarstva u budućnosti (ponuda, uređenje, promidžba, prirodni resursi i sl.). Pri izradi rada korištene su deskriptivna, komparativna te metoda analize sadržaja. Na temelju rezultata istraživanja obavljena

je i SWOT analiza te su istaknuti nedostaci, prednosti, mogućnosti ali i prijetnje za razvoj ekoagroturizam na otoku Korčuli. Postavljene su sljedeće hipoteze:

H1- Ekološka poljoprivreda nije razvijena na otoku Korčuli te nema pretpostavke za razvoj ekoagroturizma primjeren mogućnostima otoka;

H2- Razvoj agroturizma će doprinijeti produljenju turističke sezone i obogaćivanju turističke ponude uz značajne gospodarske učinke čime će se utjecati na zaustavljanje depopulacije koji je prisutan na svim hrvatskim otocima.

Rezultati i rasprava

Poljoprivreda otoka Korčule u funkciji agroturizma

Otok Korčula je destinacija iznimno bogata prirodnom i kulturnom baštinom koja je nedostatno valorizirana, a kao ekosustav posebna je i osjetljiva cjelina zbog čega svoj razvoj mora uskladiti s održivošću. Kao izolirana cjelina potencijal je za ekološku poljoprivredu u budućnosti, odnosno ekoagroturizam temeljen na ekološkim (poljoprivrednim) proizvodima. Otok Korčula obiluje neiskorištenim djevičanskim tlima za ekološku poljoprivredu. U posljednjih nekoliko godina tek je desetak agroturističkih gospodarstava na Korčuli uvidjelo korisnost spajanja poljoprivrede i turizma te na taj način pronašlo novi izvor valorizacije vlastitih ekoloških i/ili integriranih proizvoda. Na agroturističkim gospodarstvima otoka Korčule se većinom uzgajaju maslina i vinova loza. To su kulture koje tijekom cijele godine zahtijevaju njegu u različitim fenofazama te u kojima turisti mogu aktivno ili pasivno sudjelovati. Tijekom rujna i listopada je berba grožđa, prerada, fermentacija i vinifikacija, gdje posjetitelji prate postupak dobivanja vrhunskih vina autohtonih sorti, rakija (komovica, lozovača) i osebujnih destilata za dobivanje raznolikih likera na bazi grožđa, voća i aromatičnog bilja. Slijedi berba i prerada maslina na suvremen način kao i tradicionalan osmišljen još u antičko doba. Svaka aktivnost na agroturističkom gospodarstvu je zanimljiva i poučna, te se turistima osim klasičnog odmora i boravka u prirodi nudi sadržajno bogat i kvalitetan odmor. Agroturistička gospodarstva na Korčuli imaju i značajnu prednost, a to je more i sve aktivnosti vezane uz lov i ribolov. Uz prirodnu baštinu, Korčula baštini iznimno bogato i vrijedno kulturno nasljeđe koje je također potrebno očuvati od devastacije i uklopiti ga u ekoagroturizam. Područje Korčule je najvećim dijelom bregovito, dok se plodna zemlja smjestila među njima i to je izvrsna predispozicija za ekoagroturizam koji se u većem dijelu susjedne nam Italije upravo smjestio na takvim pozicijama. Prema popisu poljoprivrede iz 2013., poljoprivredno zemljište otoka Korčule obuhvaća 4.204,10 ha najvećim dijelom u vlasništvu obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava (OPG) kojih je bilo 1.550. Iako otok Korčula ima sve potrebne preduvjete za razvoj ekološke i/ili integrirane poljoprivrede, na otoku Korčuli je samo 7 registriranih ekoloških poljoprivrednih proizvođača. Kao glavni ograničavajući čimbenici razvoja ekološke poljoprivrede na Korčuli ističu se neorganizirano tržište, nedovoljno razvijena ekološka svijest i nedostatni poticaji. Među kulturama koje se najviše uzgajaju ali su i u sustavu ekološke poljoprivrede, su vinova loza i maslina. Smokva je jedna od najstarijih suptropskih voćaka koja se od davnina uzgaja na otoku Korčuli. Kao posebnosti od kultura su kapar, lovor, ružmarin, kadulja, smilje, divlja majčina dušica, primorski vrisak, lavanda te drugo samoniklo bilje od kojih otočani po pradavnim receptima dobivaju aromatsko-ljekovite

pripravke, tinkture, dodatke hrani i likerima. Na Korčuli su posebno vrijedne rakije (travarica, anižeta, rogačuša, smokovača, orahovica, lozovača itd.), liker (od oraha, bajama, maraske, meda, ruže, naranče, crnog vina, rogača itd.), prošek i desertno vino koji se proizvode još od pradavnih vremena. Otok Korčula u svim područjima proizvodnje organske hrane ima kvalitetan, ali nedovoljno iskorišten potencijal, koji se kroz ekoagroturizam može bolje valorizirati.

Rezultati istraživanja

Na otoku Korčuli je registrirano 28 turističkih seoskih obiteljskih gospodarstava (TSOG) od kojih se samo 8 gospodarstava može svrstati isključivo u kategoriju agroturističkih.

U intervjuu je sudjelovalo sedam (7) vlasnika agroturističkih gospodarstava pri čemu su većina muškarci (5/7). Preko polovine ispitanika (4/7) su u dobi između 51 i 60 godina, oko trećine (2/7) od 30 do 40 godine dok je jedan ispitanik u dobi od 41 do 50 godina. Većina ispitanika, njih pet, ima srednju stručnu spremu, dok po jedan ispitanik ima visoku te višu stručnu spremu. Poljoprivredna gospodarstva u prosjeku imaju 4,4 člana (2/7). Većina gospodarstava zapošljava samo članove obitelji i posluju samo tijekom glavne turističke sezone (jedno posluje tijekom cijele godine), što je ograničavajući čimbenik u razvoju agroturizma. Gospodarstva posjeduju od 1 do nešto iznad 10 hektara pri čemu ih je većina (51,7%) u razredu od 1 do 5 ha. U proizvodnji su najzastupljenije djelatnosti: vinogradarstvo, maslinarstvo i stočarstvo.

Ispitanici su dobri poznavatelji agroturizma. Na tvrdnju „Poznat mi je koncept agroturizma“ svih sedam ispitanika je odgovorilo potvrdno pri čemu su pojašnjenja bila različita. Oni su spremni više učiti o agroturizmu i svoje poslovanje uskladiti sa smjernicama agroturizma te je većina ispitanika sudjelovala u edukaciji/tečaju vezanim za agroturizam.

Većina objekata na agroturističkim gospodarstvima su novosagrađeni objekti s tradicijskim elementima (57,14%), slijede djelomično tradicijski objekti (28,57%) te tradicijski objekti (14,28%). Svi ispitanici pružaju usluge prehrane i degustacija, dok ih pet pruža i usluge smještaja. Na gospodarstvima koja pružaju smještaj i ostale usluge turisti se zadržavaju tjedan dana i više, dok na agroturističkim gospodarstvima koja nude samo usluge prehrane i degustacije, turisti borave svega nekoliko sati.

Ispitanici svoju djelatnost promoviraju putem Interneta (7/7) te prijatelja i poznanika (7/7), nešto ih manje (5/7) koristi brošure, putničke agencije te turističke zajednice. Najmanje su u promociji zastupljeni tisak (4/7), radio (3/7) i televizijski medij (2/7).

Pet agroturističkih gospodarstava ima svoju internetsku stranicu, dok je kod ostala dva u izradi. Najčešći posjetitelji su parovi s malom djecom i umirovljenici što korespondira sa suvremenim trendovima u svijetu (Sznajder, 2009). Manje su zastupljeni posjetitelji na jednodnevnim izletima, školske grupe te osobe s invaliditetom.

Motivi dolaska turista su domaća hrana i piće (7/7), boravak i aktivnosti u prirodi (7/7), te zdrava klima i nezagađen zrak (7/7). Slijede mir, opuštenost i odsustvo buke (5/7) te kupovina tradicionalnih i poljoprivrednih proizvoda (4/7). Rjeđi motivi dolaska na gospodarstva su tradicijski ambijent i baština (3/7), edukacija kroz uključivanje u

poljoprivredne i kućanske poslove (2/7) te uvjeti za sportsku rekreaciju i razonodu (1/7) (Slika 1).

Figure 1. Most frequent reasons for tourist visits

Slika 1. Najčešći motivi dolaska turista

Svih sedam gospodarstava nude vino i maslinovo ulje, njih šestoro razne rakije i likere te voće i povrće iz vlastite proizvodnje, pet gospodarstava nudi razne prerađevine (marmelade, džemove, kompot, sokove itd.), dok jedno gospodarstvo nudi med i proizvode od meda (Slika 2).

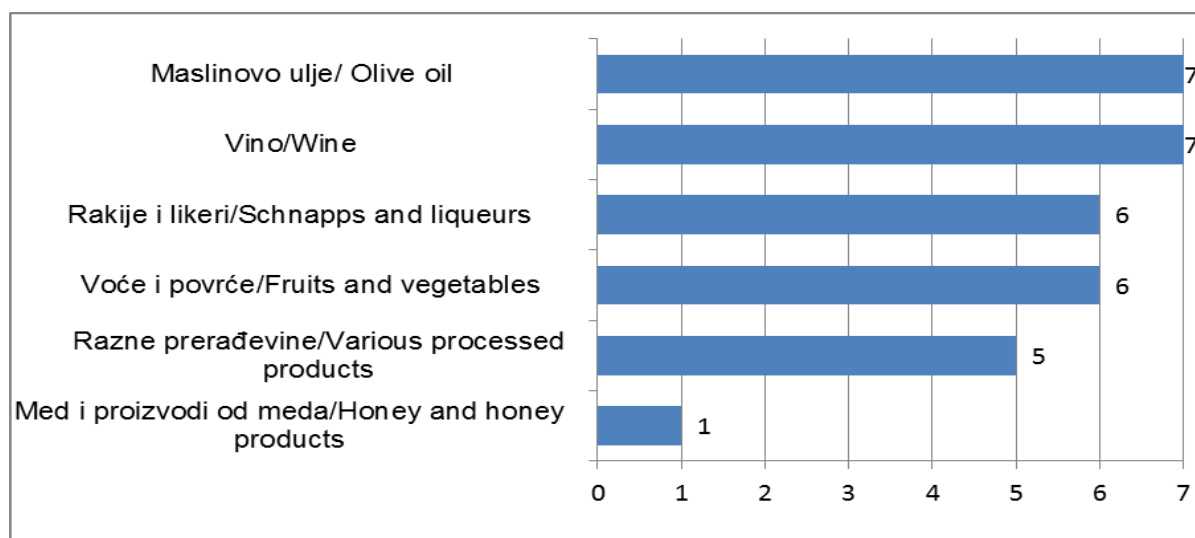

Figure 2. Products for sale in agrotouristic family farms

Slika 2. Proizvodi namijenjeni prodaji na agroturističkim gospodarstvima

Vino i maslinovo ulje su glavni proizvodi agroturističke ponude što je i za očekivati s obzirom na područje ali i na očekivanja turista koji naglašavaju svoju sklonost gastro užicima.

Kao najveću prepreku razvoju agroturizma na Korčuli, ispitanici su istaknuli nedostatak financija, sezonalnost, nerazvijen marketing, nedovoljnu organiziranost agroturističkih gospodarstava i zakonsku regulativu (Slika 3). U većini članica Europske unije postoji stabilna zakonska regulativa i financijska potpora kao dio nacionalnih i regionalnih programa ruralnog razvoja (Zrakić i sur., 2017).

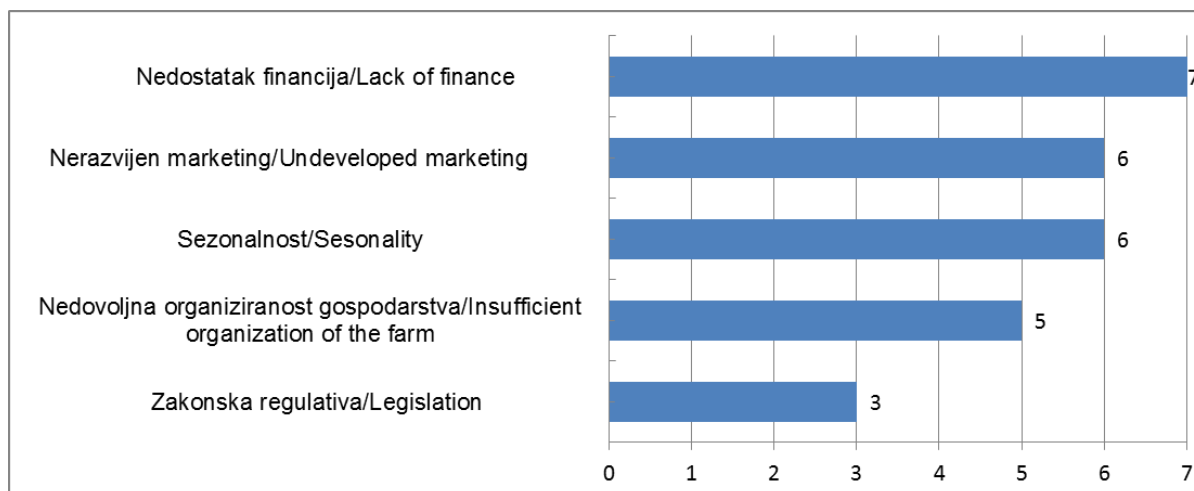

Figure 3. Obstacles for the development of agrotourism on the Island of Korčula

Slika 3. Prepreke za razvoj agroturizma na Korčuli

Primarni motivi za ulazak u agroturističku djelatnost su samozapošljavanje te osiguranje kvalitetnijeg života za svoju obitelj. Slijede doprinos očuvanju ruralnog prostora, prirodne i kulturne baštine te jačanje svijesti o vrijednosti vlastitog nasljeđa. Kao najmanje važnim smatraju oplemenjivanje i podizanje poljoprivredne djelatnosti na jednu višu razinu, predstavljanje agroturizma kao autentičnog životnog stila domaćina, edukaciju turista i ostvarivanje interakcije s njima te bolju prodaju poljoprivrednih proizvoda.

Atraktivni čimbenici otoka Korčule koji privlače turiste su dodir s prirodom i očuvan okoliš, gastronomija, tradicijski način života i ambijent, ali u manjoj mjeri ekološka poljoprivreda, vinski podrum i kušaonica vina te još manje blizina povijesnih i kulturnih sadržaja i ljubazno osoblje.

Istraživanje je pokazalo da kao najveće prednosti u razvoju agroturizma na otoku Korčuli, ispitanici vide očuvanu prirodu, tradiciju te vlastite poljoprivredne proizvode. Kao nešto manje prednosti u razvijanju agroturizma na Korčuli, ispitanici navode autohtonu tradicijsku arhitekturu te blizinu turističkih atrakcija.

Također, kao najveće koristi od agroturističkog poslovanja vide dodatan izvor prihoda i smanjenje troškova u poljoprivredi, bolju prodaju poljoprivrednih proizvoda, poboljšanje kvalitete života u zajednici, nova radna mjesta, izravnu prodaju, socijalni kontakt i upoznavanje novih ljudi i kultura (Slika 4).

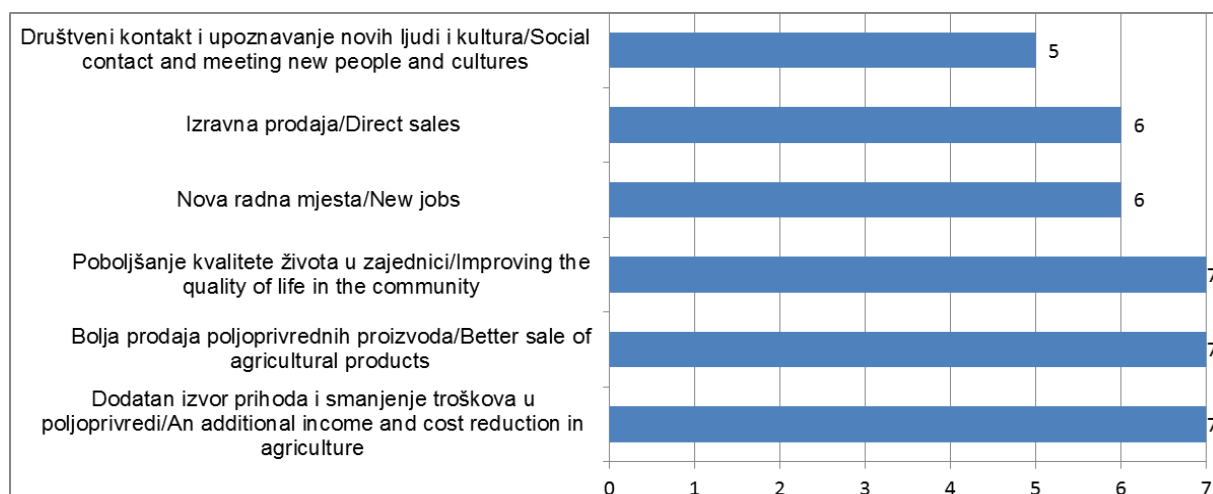

Figure 4. Agrotourism business benefits

Slika 4. Koristi od agroturističkog poslovanja

Kao najčešće kulture u ekološkoj poljoprivredi ispitanici navode maslinu, ljekovito i aromatično bilje, smokvu, vinovu lozu, kapar, rogač te med. Budući se ekološkom poljoprivredom bavi samo 7 ispitanih agroturističkih gospodarstava, a kako u svijetu sve više raste potražnja za hranom proizvedenom na ekološki način (Zrakić i sur., 2017) potrebna je i značajnija potpora lokalne uprave. Na pitanje „Smatrate li da je ekoagroturizam dugoročna perspektiva turizma na otoku Korčuli“, svih je sedam ispitanika odgovorilo potvrdno. Ovo pokazuje njihovu svjesnost o prednostima i mogućnostima ekoagroturizma. Posebno je značajna njihova ekološka osviještenost o važnosti očuvanja prirode, autentičnosti i izvornosti proizvoda kroz ekološku poljoprivredu, spojeno s tradicijom i kulturom, kao i snažnom međusobnom interakcijom. Ova gospodarstava trebaju postati jezgra ekoagroturizma, na čijim će se iskustvima razvijati nova ekoagroturistička gospodarstva.

SWOT analiza ekoagroturizma otoka Korčule

SWOT analiza je izrađena na primjeru otoka Korčule kao turističke i ekoagroturističke destinacije (Tablica 1). Ovom analizom definirani su ključni čimbenici i potencijali za razvoj ekoagroturizma te njegova ograničenja. SWOT analiza je rezultat terenskih zapažanja autora, analize sekundarnih izvora te anketnog ispitivanja odnosno razgovora s vlasnicima agroturističkih gospodarstava. Prednosti i mogućnosti navedene u SWOT analizi moraju se na najbolji način iskoristiti kako bi se poboljšali uvjeti za život u zajednici, ali i zaštitila kulturna i prirodna baština. Uočene prijetnje i slabosti su putokaz nužnih aktivnosti kako bi ih se dovelo na najnižu moguću razinu.

Table 1. Strengths and weaknesses of eco-agrotourism of the Korčula Island

Tablica 1. Snage i slabosti razvoja ekoagroturizma otoka Korčule

Snage/Strengths (S)	Slabosti/Weaknesses (W)
Jadransko more, obala/Adriatic sea, coast	Neisprofiliran turistički proizvod i sezonalnost/Unprofiled tourist product and seasonality
Povoljni ekološki uvjeti/Favorable ecological conditions	Nedostatak financijskih sredstava/Lack of financial resources
Bogata i raznolika prirodna baština/Rich and diverse natural heritage	Migracija mladih i obrazovanih ljudi/Migration of young and educated people
Ekološka očuvanost, lijepi krajobrazi, zaštićena prirodna područja/Ecological preservation, beautiful landscapes, protected natural areas	Nedovoljna valorizacija prirodne i kulturne baštine/Insufficient valorization of natural and cultural heritage
Osebujna flora i fauna/Peculiar flora and fauna	Slaba suradnja između gospodarstava/Poor cooperation between farms
Dostupnost organske hrane/Availability of organic food	Neadekvatan sustav poticaja za razvoj/An inadequate incentive system for development
Gostoljubivost lokalnog stanovništva/Hospitality of the local population	Nedostatak suradnje javnog i obiteljskog sektora/Lack of cooperation between the public and family sectors
Koncentracija raznolikih turističkih potencijala/The concentration of diverse tourism potential	Nedovoljno jasna ili zastarjela zakonska regulativa/Insufficiently clear or outdated legal regulations
Tradicijska poljoprivredna proizvodnja i proizvodi/Traditional agricultural production and products	Nedovoljno razvijen identitet na području agroturizma/Insufficiently developed identity in the field of agrotourism
Autohtona gastronomska i vinska ponuda/Indigenous gastronomic and wine offer	Slabo razvijena infrastruktura (ceste, vodovodi, komunikacija, energija)/Poorly developed infrastructure (roads, water supply, communication, energy)
Bogata kulturna i spomenička baština/Rich cultural and monumental heritage	Nedovoljna razina znanja o agroturizmu/Insufficient knowledge of agrotourism in the public
Arheološko blago, nalazišta/Archeological treasure, sites	
Sakralni objekti/Sacral objects	
Folklor i manifestacije/Folklore and manifestations	
Etno ponuda/Ethnic offer	

Table 2. Opportunities and threats of eco-agrotourism of Korčula Island

Tablica 2. Mogućnosti i prijetnje za razvoj ekoagroturizma otoka Korčule

Mogućnosti/Opportunities (O)	Prijetnje/Threats (T)
Rast potražnje za odmorom na agroturističkim gospodarstvima/Increased demand for vacation on agrotouristic family farms	Geoprometna izoliranost- manjak trajektnih linija/Geotrafic isolation- lack of ferry lines
Rast potražnje za ekološkim proizvodima/Increased demand for organic products	Rast zagađenja okoliša/Increasing environmental pollution
Agroturizam kao brend lokalnih i organskih proizvoda/Agrotourism as brand of local and organic products	Povećanje pritiska na okoliš/Increase of environmental pressure
Rast proizvodnje ekološke hrane/Increased production of organic food	Gubitak individualnih poljoprivrednih proizvođača/Loss of individual agricultural producers
Novi trendovi u ekoagroturizmu/New trends in eco-agrotourism	Masovna proizvodnja autohtonih proizvoda/Mass production of autochthonous products
Revitalizacija i valorizacija prirodne i kulturne baštine/Revitalization and valorisation of natural and cultural heritage	Nedostatak suradnje s institucijama na regionalnoj i nacionalnoj razini/Lack of cooperation with relevant institutions at regional and national level
Podizanje svijesti stanovništva o dobrobiti agroturizma i ekoagroturizma/Raise awareness of the local population about the benefits from agrotourism and eco-agrotourism	Nedostatak suradnje turističkih zajednica i lokalne vlasti s vlasnicima agroturističkih gospodarstava/Lack of cooperation between tourism communities and local authorities with agrotouristic farms owners
Otvaranje novih radnih mjesta- dodatan izvor prihoda/Opening up new jobs- additional source of income	Nedovoljan interes institucija za razvoj agroturizma/Insufficient interest of competent institutions for the development of agrotourism
Programi poticaja razvitku malog i srednjeg poduzetništva/Incentive programs for the development of small and medium entrepreneurship	Nedefinirana nacionalna strategija razvoja agroturizma/Undefined national strategy for the development of agrotourism
Konkurentnost u odnosu na susjedne zemlje/Competitiveness in relation to neighboring countries	Migracija mladog ruralnog stanovništva/Migration of young rural population
Investicije iz EU fondova/Investments from EU funds	Porast atraktivnosti konkurentskih destinacija/Increased attractiveness of competitive destinations

Zaključak

Svrha istraživanja bila je prikazati mogućnosti i ograničenja razvoja eko-agroturizma na mikro lokaciji na otoku Korčuli (studija slučaja) iz perspektive lokalnih proizvođača ekoloških proizvoda i pružatelja agroturističkih usluga. Cilj istraživanja temeljio se na hipotezi da prirodna baština otoka Korčule još uvijek nije adekvatno vrednovana za razvoj ekološke i/ili integrirane poljoprivredne proizvodnje, time agroturizma i ekoagroturizma, te da nisu zadovoljene pretpostavke za razvoj istog. Na temelju danog prikaza potencijala otoka Korčule ali i trenutnog stanja na području agroturizma i ekoagroturizma, glavna hipoteza rada je potvrđena. Unatoč izvrsnom i kvalitetnom potencijalu, agroturizam i ekoagroturizam na Korčuli još uvijek su u začecima. Naime, florističko bogatstvo otoka Korčule i njegovo prisustvo na otoku na preko 60% površine, izuzetan su biološki potencijal nezaobilazan u razvoju organskog i integriranog poljodjelstva kroz agroturizam, odnosno ekoagroturizam.

Netaknuti pitoreskni krajobrazi, zdrava klima, raznolika i specifična flora i fauna, kristalno čisto more, brojne uvale, rtovi i otočići očaravaju posjetitelja, naprosto ostavljaju bez daha i pozivaju na ponovni susret. Osim prirodne baštine, otok Korčulu karakterizira i očuvana bogata kulturna baština zbog čije ljepote ovaj otok često nazivaju „okamenjenim snom“. Nadalje, razne manifestacije, večeri klapske pjesme, tradicija viteških igara (Kumpanija, Moreška), svečane vjerske procesije, autohtona gastro i etno ponuda, tradicija brodogradnje, pomorstva i kamenoklesarstva su sve ono što čini ovaj otok savršenim spletom prirodne i kulturne baštine.

Na temelju provedenog istraživanja, mogu se izvesti sljedeći zaključci:

- otok Korčula ima predispozicije kao što su povoljni klimatski i geografski uvjeti, idilični i zadivljujući krajobrazi, specifična flora i fauna, tradicija poljoprivredne proizvodnje, dostupnost „zdravije“ i kvalitetnije hrane, ali i bogatstvo kulturnih dobara, tradicijski način života, razne manifestacije, dijalekti, folklor te gastronomija za razvoj agroturizma, posebice ekoagroturizma;
- ekoagroturizam na otoku Korčuli ima brojne pozitivne učinke kao što su poticaj očuvanju i zaštiti prirodne i kulturne baštine, doprinos poboljšanju kvalitete življenja, otvaranje novih radnih mjesta za mlade, osiguravanje novih izvora prihoda, pružanje dodatne mogućnosti prodaje autohtonih proizvoda;
- ekološka poljoprivreda na otoku Korčuli prisutna je tek nekoliko godina, iako su prednosti brojne kao što su brojna djevičanska i ekološki očuvana tla, kao pretpostavka ekoagroturizma;
- ekoagroturizam, odnosno agroturizam na Korčuli je unatoč snažnom potencijalu tek na samim počecima svog razvoja, kako po broju agroturističkih gospodarstava tako i po kvaliteti usluga koje se na njima nude.

Ekoagroturizam temeljen na ekološkoj poljoprivredi može se razviti kao dugoročna održiva perspektiva turizma otoka Korčule. Kako bi se ta ideja ostvarila potrebna je suradnja agroturističkih gospodarstava, inicijative od strane vlasti i turističkih zajednica, edukacija lokalnog stanovništva ali i kvalitetnija promocija Korčule kao destinacije koja se ne svodi samo na tradicionalni turizam tijekom ljeta. Sve navedeno treba uzeti u obzir u budućoj izradi turističkog plana kao i tezu da turizam temeljen na održivom razvoju i zaštiti prirodne baštine, time i zdravlja otoka kao ekosustava mora biti osnova budućeg društvenog, ekonomskog i ekološkog napretka otoka Korčule.

Literatura

- Barbieri, C. (2013) Assessing the sustainability of agritourism in the US: A comparison between agritourism and other farm entrepreneurial ventures. *Journal of Sustainable Tourism*, 21 (2), 252-270. DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/09669582.2012.685174>
- Brščić, K., Franić, R., Ružić, D. (2010) Zašto agroturizam – mišljenje vlasnika. *Journal of Central European Agriculture*, 11 (1), 31-42.
- Busby, G., Rendle, S. (2000) The transition from tourism on farms to farm tourism. *Tourism Management*, 21 (6), 635-642. DOI: [http://dx.doi.org/10.1016/S0261-5177\(00\)00011-X](http://dx.doi.org/10.1016/S0261-5177(00)00011-X)
- Choo, H., Jamal, T. (2009) Tourism on organic farms in South Korea: a new form of ecotourism? *Journal of Sustainable Tourism*, 17 (4), 431-454. DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/09669580802713440>
- Cigale, D., Lampič, B., Potočnik Slavič, I. (2013) Interrelations between tourism offer and tourism demand in the case of farm tourism in Slovenia. *European Countryside*, 5 (4), 339-355. DOI: <https://doi.org/10.2478/euco-2013-0022>
- Diamantis, D., Ladkin, A. (1999) The links between sustainable tourism and ecotourism: a definitional and operational perspective. *The Journal of Tourism Studies*, 10 (2), 35-46.
- Franch, M., Martini, U., Buffa, F., Parisi, G. (2008) 4L tourism (landscape, leisure, learning and limit): responding to new motivations and expectations of tourists to improve the competitiveness of alpine destinations in a sustainable way. *Tourism Review*, 63 (1), 4-14.
- Franić, R., Grgić, Z. (2002) Agrotourism at family farm in Croatia – assumptions and prospects for development: case study. *Agriculturae Conspectus Scientificus*, 67 (3), 131-141.
- Gannon, A. (1994) Rural tourism as a factor in rural community economic development for economies in transition. *Journal of Sustainable Tourism*, 2 (1-2), 51-60.
- Gives, I., Baxter, S., Miniham, A. M., Shaw, E. (2008) *Health benefits of organic food: effects of the environment*. Cambridge: CAB International.
- Goodwin, H., Francis, J. (2003) Ethical and responsible tourism: consumer trend in the UK. *Journal of Vacation Marketing*, 9 (3), 271-284.
- Grgić, I., Zrakić, M., Cerjak, M. (2011) Agroturistička ponuda Zagrebačke županije: ograničenja i mogućnosti. *Agronomski Glasnik*, 73 (1-2), 41-58.
- Grgić, I., Zrakić, M., Hadelan, L., Svržnjak, K. (2015) Economic aspects of ecological production of fruit and grapes: different scenarios. *Glasnik Zaštite Bilja*, 38 (5), 6-15.
- Horlings, L. G., Marsden, T. K. (2014) Exploring the 'New rural paradigm' in Europe: eco-economic strategies as a counterforce to the global competitiveness agenda. *European Urban and Regional Studies*, 21 (1), 4-20.

- Kerma, S., Lampič, B., Podmenik, D. (2014) Tourism as a supplementary activity on organic farms in the Primorska region, Slovenia. *Academica Turistica*, 7 (2), 101-112.
- Kuo, N. W., Chiu, Y. T. (2006) The assessment of agritourism policy based on SEA combination with HIA. *Land Use Policy*, 23 (4), 560-570.
- Mastronardi, L., Giaccio, V., Giannelli, A., Scardera, A. (2015) Is agritourism eco-friendly? A comparison between agritourisms and other farms in Italy using farm accountancy data network dataset. *SpringerPlus*, 4, 590. DOI: [10.1186/s40064-015-1353-4](https://doi.org/10.1186/s40064-015-1353-4)
- McGehee, N., Kim, K. (2004) Motivation for agri-tourism entrepreneurship. *Journal of Travel Research*, 43,161-170. DOI: [10.1177/0047287504268245](https://doi.org/10.1177/0047287504268245)
- Nickerson, N., Black, R., McCool, S. (2001) Agritourism: motivations behind farm/ranch business diversification. *Journal of Travel Research*, 40 (1), 19-26. DOI: [10.1177/004728750104000104](https://doi.org/10.1177/004728750104000104)
- Ollenburg, C., Buckley, R. (2007) Stated economic and social motivations of farm tourism operators. *Journal of Travel Research*, 45 (4), 444-452. DOI: [10.1177/00472875072995742](https://doi.org/10.1177/00472875072995742)
- Privitera, D. (2010) The importance of organic agriculture in tourism rural. *Applied Studies in Agribusiness and Commerce - APSTRACT*, 4, 59-64.
- Ritson, C., Oughton, E. (2006) Food consumers and organic agriculture. In: L. Frewer, H. van Trijp, eds. (2006) *Understanding consumers of food products*. Cambridge: Woodbeard Publishing.
- Sharpley, R. (2002) Rural tourism and the challenge of tourism diversification: the case of Cyprus, *Tourism Management*, 23 (3), 233-244. DOI: [http://doi.org/10.1016/S0261-5177\(01\)00078-4](http://doi.org/10.1016/S0261-5177(01)00078-4)
- Slabe, A., Lampič, B., Juvančič, L. (2011) Potenciali ekološke pridelave za trajnostno lokalno oskrbo s hrano v Sloveniji. *Dela*, 36, 93-109. DOI: <http://dx.doi.org/10.4312/dela.36.5.93-109>
- Sznajder, M., Przezborska, L., Scrimgeour, F. (2009) *Agritourism*. Oxfordshire, UK: CABI.
- Tuzon, T. P., Hilao, L. J. A., Marana, I. R. D., Villalobos, K. N., Garcia, E., Medallon, M. C. (2014) Transformation to eco-agri tourism: The case of Casile, Cabuyao City, Laguna, Philippines. In: *Universiti Teknologi MARA (UiTM) Faculty of Hotel & Tourism Management, 4th International Conference on tourism research (4ICTR)*. Malaysian-Borneo, 8-11 December 2014, Les Ulis, France: EDP Sciences. DOI: <https://doi.org/10.1051/shsconf/20141201048>
- Ventura, F., Milone, P. (2000) Theory and practice of multi-product farms: farm butcheries in Umbria. *Sociologia Ruralis*, 40 (4), 452-465.
- Vrsaljko, A., Čukelj, N. (2015) Natural and cultural heritage as a paradigm for agrotourism development in Krapina-Zagorje county. *Agriculturae Conseptus Scientificus*, 80 (4), 229-238.

- Vrsaljko, A., Viljac, M. (2015) Agroturizam u Splitsko-dalmatinskoj županiji u poredbi s Bavarskom. *Agronomski Glasnik*, 77 (4-6), 185-206.
- Walley, K. E., Custance, P. R., Parsons, S. T. (2009) Controversies in food and agricultural marketing: The consumer's view. In: A. Lindgreen, M. K. Hingley, J. Vanhamme, eds. (2009) *The Crisis of food brands. Sustaining safe, innovative and competitive food supply*. Farnham, England: Gower Publishing Limited.
- Wearing, S., Neil, J. (2009) *Ecotourism: impacts, potentials and possibilities?* Oxford: Butterworth-Heinemann Ltd.
- Weaver, D. B., Lawton, L. J. (2007) Twenty years on: the state of contemporary ecotourism research. *Tourism Management*, 28 (5), 168-179.
- Wilk, I., Keck-Wilk, M. (2013) Consumer preferences on the ecoagrotourism services market in Poland. *Pollityki Europejskie, Finance i Marketing*, 9 (58), 612-622.
- Wilk, I. (2014) Uwarunkowania wyboru ekoagroturystyki jako formy wypoczynku. *Journal: Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, 353, 165-174.
- World Tourism Organization (1998) *Guide for local authorities on developing sustainable tourism*. Madrid: World Tourism Organization.
- Wurzinger, S., Johansson, M. (2006) Environmental concern and knowledge of ecotourism among three groups of Swedish tourists. *Journal of Travel Research*, 45 (2), 217 –226. DOI: [10.1177/0047287506291602](https://doi.org/10.1177/0047287506291602)
- Zrakić, M., Jež Rogelj, M., Grgić, I. (2017) Organic agricultural production on family farms in Croatia. *Agroecology and Sustainable Food Systems*, 41 (6), 635-649. DOI: [10.1080/21683565.2017.1290731](https://doi.org/10.1080/21683565.2017.1290731)